

ТРИЗНЕВИК - REVUE HEBDOMADAIRE - **TRIDENT**
UKRAINIENNE

ORGANE DE LA LUTTE POUR L'INDÉPENDANCE DE L'UKRAINE
FONDÉ LE 15 OCTOBRE 1925 PAR SIMON PETLURA

Число 38-39 (688-89) Рік вид. XV. 10 грудня 1939 р. Ціна 2 фр. Prix 2 fr.

Про смерть гарячого патріота, заслуженого громадського діяча, непохитного борця за визволення України, визначного ученого, співробітника «Тризуба», професора Української Господарської Академії в Подсборадах та Інституту Позаочного Навчання

Ольгерда Бочковського

що по довшій і тяжкій недозі спочив на віці 9 листопада 1939 р. в Празі чеській.

з глибоким смутком сповіщає українське громадянство редакція «Тризуба».

Париж, неділя, 10 грудня 1939 року.

«Нехай непрохана «протекція» російська над Галичиною, Волиню та іншими землями сусідніми, що їх злочинним попустом Гітлера віддано червоному катові, в очах дипломатичного світу не порушає «нейтралітету» Москви. Нехай і червона армія в Прибалтиці, і совітські бази морські в її берегах не міняють позиції, що її до Кременя додержують в Лондоні й Парижі. Нехай Москва на спілку з Берліном, за мовчазною згодою його супротивників, по черзі ковтає під різними сосами ближчі незалежні держави. Нехай поки-що ніякі факти, які б вони не були вопіючі, не спроможні розбити солодкої мрії про московський «нейтралітет», ми все ж певні, що ближча еволюція війни повинна неминуче втягти в чорторию військових подій і Росію, примусивши її одверто зайняти те становище воюючої сторони, яке випливає з її стосунків з Німеччиною та з дотеперішнього її поводження та її вчинків.

«І в тому переконанню зміцнюють нас наступні міркування. Апетити московські, надто тепер посилені угодою з Німеччиною не на користь останньої, безмежні. І це саме стверджує теперішній конфлікт з Фінляндією. Та разом з тим совітські претензії до Фінляндії, яка має за собою підтримку скандинавських держав і на боці якої всі наші симпатії, не можуть не зустріти гострої одсічі з боку цієї країни, що — ми певні — ніколи не поступиться своєю самостійністю. Коли совіти, побачивши тверду рішучість і певну в собі силу, не одмовляться від своїх вимог, — вони мусять, хоч не хоч, увійти у війну, поки-що на Півночі».

Так писали ми в передовиці «Гризуба» з 19. X с. р. і передбачення наші, як показують події останнього часу, справдилися швидче навіть, ніж того можна було чекати. Збройним нападом гвалтовним на Фінляндію, Москва й формально, хоч вона те й заперечує, у нову європейську війну таки ввійшла. Поширення мілітарного конфлікту, поки-що на півночі, — факт, якого не можуть затерти ніякі викрутаси совітської дипломатії, що на них вона така метка.

Фінляндія, ставши — без жадного з її боку приводу — об'єктом імперіялістичних зазіхань свого потужного, що правда — лише кількістю військової сили та її технікою сусіди, має бути жертвою нового злочину Москви. Злочину — не першого й не останнього. Щодо кваліфікації розбійного вчинку совітів, то у світовій пресі нема розбіжностей і сумнівів. Безумовною видається тако-ж співучасть у тому злочині Німеччини. Та, говорячи про винуватців карного правопорушення, не слід забувати, крім безпосереднього виконавця злочинного акту та його найближчого співучастника і тих, хто своїм ставленням сприяв його доконанню, потурав його виконавцям. Тут вина й інших держав, які своєю політикою порозуміння з совітами, підтримки їм політичної й економічної та втягнення їх у своє коло врятували на якийсь час од загибелі червону потвору, що зветься ССРСР, і продовжили штучно існування, віддавши їй на поталу східню половину нашої частини світу. То гріх непростений Європі. Та й чи її тільки однієї?

Свого часу за той гріх своєю незалежністю заплатила Україна. Сьогодні — Фінляндія. Чия черга зватра?

Кремлівські володарі й самі не криються, що вони «шоспіають» впоратися на півночі, щоб мати вільну руку на півдні — в березі Чорного моря. Отже виразно проступає загроза Румунії, особливо одверто підкреслена, й Туреччині.

І характерно, що совіти вдалися при тому до старої процедури, колись до нас пристосованої. Як тоді з червоною армією, що несла нашому народові на скрівавлених батнетах «самоопределение вплоть до отделения», виправила Москва на Україну спеціально *ad hoc* сотворений совітський «уряд» Раковського, так і сьогодні московське військо йде «визволяти» фінів од їх самостійности з «урядом» — маріонеткою Куусінена. І слід при тому пам'ятати, що у відомої злодійської фірми «Комінтерн» на складі єсть заздалегідь виготовані «уряди» з штампом «made in Moscow» й на інші держави — ближчі й далші, малі й великі — однаково, не виключаючи й найбільших.

Нас, що на власному досвіді болюче пережили те, перед чим стоїть тепер Фінляндія, жаль живий бере за серце, що не можемо

сьогодня поки-що стати поруч із нею зі зброєю в руках в обороні її, а разом з тим і нашої — свободи. Ми щасливі були б бачити на полі бою проти одвічного ворога поруч прапори біло-синій, і блакитно-жовтий, золотий Лев Суомі і золотий тризуб України. А зараз обов'язок кожного українця, де є на те найменша змога, стати добровільно в ряди фінської армії.

З нашого боку робимо ми все, що в нашій спроможності, щоб допомогти лицарській країні Суомі і її благородному народові. Глибоко певні разом у тим, що гірка трагедія миролюбної півночної нації, малої числом, та великої духом, не минеться безкарно й потягне за собою наслідки, які не на здоров'я вийдуть гасебному напасникові. І те складатиме безперечну заслугу, хоч і дорогою ціною, ціною крові і руїни здобуту, заслугу Фінляндії не лише перед поневоленими Москвою народами чи тими, яким червоне ярмо загрожує вже тепер, але й перед цілим світом.

На те вже й зараз є певні ознаки.

Героїчна одсіч війська й всього населення Фінляндії московським ордам, як би далі не склалися військові події, довели усім навч низьку боездатність, не зважаючи на всі технічні засоби й кількісну перевагу совітської армії і нікчемність досягнених нею досі здобутків. Колись Петро I, пробиваючися до беріг Балтики, писав по здобутті фортеці Нотенбург: «хоч той горішок і вельми твердий був, та за помічу Божою ми його таки розгризли». Маємо ми непохитну в Бозі надію, що сучасному червоному цареві який заповзявся вступити в сліди свого попередника, першого російського імператора, з тим не так пощастить, і на фінському «горішку» він нарешті обламає собі зуби.

Це — перше. А друге — розбійницький наступ московського ведмедя на мирну маленьку сусідню країну, Богу духа винну, яку, когистуючися з боку інших, вже лагодиться проковтнути, викликав повсюди обурення безмежне, і обурення те широкою хвилею поійняло світ, захопивши і такі держави далекі одна від одної не лише простором. Гостре становище, що його зайняли З'єднані Держави Північної Америки, проти-совітські демонстрації в Римі, Букарешті й Будапешті виразно про це говорять.

Вислов тим настроєм, зробивши з них конкретний висновок, дала Аргентина, до якої приєдналися й інші заокеанські республіки. Перед Лігою Націй, що на вимогу Фінляндії має розглянути справу напасника — Москви, теперішнього голови женеvської інституції, поставлено внесок ясний — виключення Сoвiтiв.

Коло розкішної домовини із шкля. каміню й заліза, чудового палацу над чарівним озером, де вже давно в летартії лежить живий мрець — Ліга Націй, знову скупчилася загальна увага. Проміння далекого горячого сонця, збираючись на холодній землі через побільшуюче шкло на одній дятці, запалюють її й можуть розцести вогонь далі. Чи спроможеться Ліга, збираючи подібним способом на одному пункті свого змертвілого тіла весь гнів і все обурення світу — випікти страшну виразку? Коли спроможеться таки, то багато їй, що має на душі чималий гріх, проститься. Та на те надій мало. Всім відома попередня практика підчас гострих конфліктів женеvського ареопагу, який звик, як струсь голову крилом од небезпеки, затулятися від дійсности порожніми резолюціями. Багато труднощів і перешкод стоїть на шляху переведення резолюцій, що вимагає Аргентина; — з менших — одні нейтральні держави в необмеженій сфері впливів Москви, другі — під загрозою безпосереднього наступу з її боку чи з боку Німеччини навряд чи зважаться на рішучий крок; з більших — одні не беруть участи в Лізі, другі — мають свої якісь розрахунки, які їй досі не дозволяють їм порвати раз на завжди з Москвою.

В той час коли пишуться ці рядки, в Женеві збирається Рада Ліги Націй, а за пару днів, і пленум її. Чи зважиться вона зробити те, чого вимагає від неї дійсний стан річей і світове сумління — не знати. Та чи инша постанова — при внутрішній безсилості й браку засобів примусу може мати лише платоничне значіння.

Отже, від щирого серця вітаючи сміливу південно-американську ініціативу, не робимо собі великих ілюзій, що-до її практичних результатів. Вага її не в тім чи иншiм рішенні, що його ухвалено буде над Леманом. Вага її в тім, що вона свідчить про ґрунтовний перелом в загальний громадській психиці, про пробудження світової совісті.

В І Й Н А І М И

Страшні, великі події... Світова війна розростається і невідомо ще які форми та які розміри вона прийме... Можемо констатувати одно: це не зовсім та війна, якої всі ми більш або менш сподівалися протягом двадцяти років. Ми знали, що готує світ-ві червона Москва, знали добре, що від ідеї світової революції ніколи вона не зрікалась і не зрічеться, що на тлі загального бешкету прагне вона встановити своє панування над всім світом. І сподівалися ми, що старий культурний світ нарешті прокинеться, відчужує небезпеку і піде хрестовим походом проти новітніх Чингіз-ханів. Роки проходили і приносили одно розчарування за другим: замість похода великі цивілізовані народи кокетували з Москвою, втягували її в свої суперечки, запліщуючи сні на все те, що Комінтерн діяв в світі, своїми капіталами допомогли своєму ж декларованому ворогові укріпитися і навіть озброїтися. Правда, за періодом захоплення большевизмом приходили розчарування і навіть огида до таких фактів, як московські пресеси, масові розстріли, але не на довго: наспівали нові події в самій Європі, знов потребували большевиків для своїх поразунків і знову дарували їм всі їх огидні вчинки... Пакт проти Комінтерна, складений трьома великими державами, наче-то вніс нове. Здавалося, що от от має розпочатися боротьба проти Москви та що ходить тільки про те, як поставляться до цієї боротьби інші великі держави. Але виявилось, що саме Німеччина, яка так голосно та завзято виступала проти СРСР, перша ж зрадила своїй власній ідеї, пішла на поклін до Москви, на тісний союз з нею, розбила Польщу і тим широко відкрила двері для большевицької експансії, яка розповсюджується нині з подиву гідною швидкістю. Тепер вже й сліпому мусить бути ясно, яка страшна небезпека нависає нині над цілим світом...

Проти політики насильства та знущань над правами менших народів повстали дві другі великі держави: Франція та Англія. Цілковито природне наші симпатії опинилися по їх боці. Методи Москви нам здавна надто добре відомі, як відоме і наше ставлення до її політики насильства, жертвою якої в першу чергу є саме Україна. Але й Німеччина, що в час Мюнхену так голосно висувала наперед принцип національний, від часу окупації Чехословаччини в беззастовітності потоптала ідею, близьку і дорогу кожному українцеві, ідею, що кожний народ має право на вільне і самостійне існування. До того ж ми самі в першу ж чергу стали жертвами брутальної політики Німеччини: вона зробила Закарпатську Україну об'єктом торгу та віддала на поталу найлютішому ворогові нашому Галичину та Волинь.

Отже, нічого дивного не має, що Уряд УНР від самого початку війни офіційно задекларував свої симпатії по боці Франції та Англії. Те саме зробив і Український Комітет, покликаний до життя Урядом саме з метою одстоювати в час війни українську справу перед Францією та її союзниками, сприяти їх перемозі, прагнучи до об'єднання можливо ширших кол українського громадянства.

Нас можуть запитати: коли без застережень ви йдете за союзниками, що маєте ви від них? Які обіцянки, які гарантії дістали ми, що наша справа буде дійсно поставлена на порядок денний та буде розрішена саме так, як ми того бажаємо?

На це ми можемо відповісти, що в заявах пп. Далад'є та Чемберлена виразно сказано, що союзники б'ються за право проти насильства, за свободу в с і х народів на вільне існування. Конкретно цілі війни ще не обмірковуються, конкретні завдання не ставляться. Не з'ясовані ще й розміри війни. До нині вважається, що ССР є «нейтральною» державою, донині всі зусилля направлені лише проти одної Німеччини.

Але ми маємо тверді підстави думати, що логика подій таки приведе до боротьби не з одним, а з двома насильниками, бо як не загрожує Німеччина спокою Європи та безпосередньому існуванню багатьох держав, небезпека, яку несе нині большевицька експансія є значно страшнішою, бо німці з своїми ідеями не мають жадних шансів розкласти ворога зсередини, тоді як большевицька зараза лишається грізною майже для всіх країн...

Таким чином першим нашим завданням є довести перед союзниками неминучість боротьби з Москвою, а друге впливає вже з першого: необхідно вказати де є найслабші місця нашого ворога і якими методами з ним можна боротись.

Нашим завданням є вже від нині ставити твердо ідею нашої незалежності, бо Україна це один з поважних чинників майбутньої європейської рівноваги і без нас миру в Європі не буде.

Не ховаємо від себе, що наше становище дуже трудне, що завдання величезні, ризико в боротьбі безперечне, але це не мусить нас занеохочувати, розхоложувати. Хто не ризикує, той і не виграв...

Ми мусимо ясно розуміти що перемога Сталіна-Гітлера, це кінець всім ще нині вільним та незалежним державам, це зміцнення тих кайданів, у які заковано наш нарід. Навпаки перемога великих західних демократій, дає нам величезні перспективи, відкриває перед нами нові можливості і для досягнення нашої незалежності.

Лишатись нині нейтральними—це значить програти справу. Можна тільки дивуватись, що більшість малих та середніх держав все ще чекають з похолоділим серцем, як одну по другій викликають до себе Сталін або Гітлер «на дружню розмову». Кожний звичайно сподівається, що черга не за ним, а за його сусідом, а крім того може-ж таки Франція та Англія і самі в світі

порядок зроблять... Єдиним виправданням цієї невинуватеної політики є страшне ризико це втратити, бо кожній навіть найменшій державі є що страчувати... Ми ж і цього виправдання мати не можемо. бо ми й так вже все втратили. і наш «нейтралітет» був би величезною політичною помилкою.

В час війни той виграє, що має більше сміливості та витривалості... Мусимо нині без застережень йти разом з Францією та її союзниками, одстоюючи разом з тим з усією силою наші права, права нашого народу на вільне та незалежне існування...

А щоб голос наш був почутим необхідно мати на увазі дві передумови:

а. мусимо за всяку ціну досягнути внутрішнього, міжукраїнського порозуміння.

б. мусимо знайти собі спільників не тільки у загальній боротьбі проти держав-насильників, але й в одстоюванні своїх прав перед тими, що покликані будуть рішати долю світу.

Всяка розбіжність між українцями викликає пекіть до снаги нашой серед чужинців, які так само воліли б, щоб ті народи, яким вони мають піти на допомогу, зуміли принаймні упорядкувати свої взаємовідношення. Але це вже інші теми, які варто обговорити окремо.

Олександр Шухляк

МОСКОВСЬКИЙ УРЯД І КОМІНТЕРН

Це стара історія, але вона все лишається новою... Відносини московського уряду до Англії і Франції з одного та до Німеччини з другого боку ніби радикально змінились, але ані трохи не змінились відносини поміж московським урядом та Комінтерном. Коли якісь сумніви відносно цього ще могли існувати, то маніфест Виконавчого Комітету Комінтерну оголошений в «Правді» з 6 листопада з нагоди 22 річниці жовтневої революції їх остаточно розвіяв. Дуже характеристично, що витяги з цього закликку Комінтерну було подано в пресі європейських великодержав, але не цілий текст. Але це досить зрозуміло, в окремих уступах його спрямовано проти окремих держав, але в основі проти всіх їх разом. Отже кожна держава подавала головно те, що було спрямовано проти иншої. Заклик звернено до «пролетарів і працівних мас цілого світу», закликається їх до боротьби «імперіялістичних» держав, що розпочали «несправедливу, грабіжницьку війну за новий переділ світу»; зазначено ці держави поіменно — Англію,

Францію і Німеччину. Не поминаю тут й Італії, про яку сказано, що «вона чекає лише принагідного моменту, щоб кинути на переможеного та вирвати свій кусень здобичи». На іншому місці зазначено, що «лише СРСР боронить балканські держави від війни». Італійська преса цього московському уряду звичайно не подарувала, і зазначивши його тотожність з Комінтерном, вказала на те, що ніхто інший, як саме московський уряд кинувся на переможену Польщу та малі беззахисні балтійські держави. Цікава тако-ж суперечність між офіційною тактикою самого московського уряду та Комінтерну. Коли «Известия» обстоюють Німеччину, «яка все готова скінчити війну», проти Англії і Франції, які «за кожную ціну намагаються війну продовжити», то Комінтерн в «Правді» твердить в своїм ювілейнім маніфесті, що до сучасної війни в Європі допровадили напад Японії на Хіно, війна в Абіссинії, інтервенція в Іспанії та нарешті мюнхенська конференція, себ-то перекидає властиво відповідальність за війну на держави, які кілька місяців тому ціла совітська преса лаяла «фашистськими». Найгостріше виступає Комінтерн властиво проти «соціал-демократичних зрадників і помічників імперіалістичних держав», які спеціально у Франції «переслідують» комуністів. Не роблячи найменшої різниці по-між окремими «імперіалістичними» державами. Комінтерн, себ-то самий московський уряд в своїй другій особі, закликає пролетарів і працівне населення цих держав виступити рішуче проти війни, а зокрема закликає жіноцтво не плакати, ховаючись, а виходити на вулиці та жадати отверто повороту своїх синів, чоловіків та батьків з фронту додому. Одночасно підкреслюється, що єдиною державою, яка справді боронить мир, є лише СРСР, отже всі, що терплять від війни, мусять звертатися до нього та підтримувати всіми засобами. Напад на Фінляндію поєднує московський уряд з своєю «миролюбною» комінтернівською політикою, дуже просто заявляючи, що «фінляндські імперіалісти загрожують і провокують велику країну соціалізму під впливом англійських імперіалістів». Отже воюючи проти Фінляндії, соціалістичний уряд СРСР має лише «визволити» фінляндські «працівні маси з неволі фінляндської буржуазії та дати їм справжній справедливий мир».

Але цікава, розуміється, не комінтернівська аргументація московського уряду, зрештою стара, як він самий, і давно відома, і не та кривава комедія, яку він провадить; цікавий перед усім є самий факт того, що вже тепер, по трьох місяцях війни, вважає московський уряд потрібним демонструвати свою тотожність з Комінтерном.

Перед західними великодержавами маніфестує Кремль своїм комінтернівським закликом свою власну політичну платформу в Європі і цілм світі, отже тим самим і свою політичну «незалежність» супроти Німеччини. Коли свою владу над Західньою Україною та Білоруссю вважає московський уряд гарантованою німецько-совітською умовою про спільний кордон, подібністю

цього кордону до лінії Керзона та заявою англійського міністра закордонних справ про те, що англо-польський союз звернено лише проти Німеччини, але не проти СРСР; коли фактичну окупацію прибалтійських держав забезпечено «умовами» з їх власними урядами, то для майбутньої окупації Фінляндії потрібує московський уряд гарантій не лише з німецького боку, а й з боку західно-європейських великодержав. Виправдувати окупацію Фінляндії чи лише її частини буде московський уряд, розуміється, потребами оборони «країни соціалізму проти буржуазних держав».

Тим-же, що належного розуміння потреб «оборони країни соціалізму» не виявляють, чи не виявлятимуть, загрожує московський уряд вже тепер посиленою акцією Комінтерну. Що він вважає потрібним робити це вже тепер, в кінці третього місяця війни, досить характеристично для сучасного його становища по-між державами, що провадять війну. Чи не надто московський уряд з своїми комінтернівськими погрозами поспішає, і чи не зраджує він, що іншої поважної зброї проти Європи властиво не має, питання, розуміється, інше. У всякім разі, Рим використав блискуче цю тактичну помилку Москви. Не є, розуміється, ніяким випадком, що італійська преса даючи найгострішу відправу комінтернівській демагогії московського уряду висловила принагідно жаль, що європейські великодержави не послуухались свого часу ради Мусоліні та не перевели порозуміння чотирьох.

По-за тим можемо з нагоди ювілейного виступу Комінтерну зробити наступні висновки: останні поважні політичні і мілітарні події, які сталися протягом останніх трьох місяців в Європі, не спромоглися в основі змінити відносин по-між Московщиною та Європою. Основою цих відносин як був, так і лишився Комінтерн, виразник зовнішньої експанзії большевизму. Поставлення комуністичної фракції французького парламенту перед судом, доводить в де-якій мірі, що й західні великодержави приходять повільно до розуміння справжнього ества Московщини. А напад Московщини на Фінляндію мусіє-би відкрити очі на московську небезпеку всім, що здібні ще щось бачити.

Історія справді поновлюється, лише в дуже прискорєнім темпі. Петро I прорубав вікно до Європи не раніше, ніж окупував Україну. Сталін поспішає слідом за ним негайно до переведення окупації Західньої України. Московський уряд поспішає захопити вільний від льоду порт Фінляндії та загрожує сусідні порти Норвегії, що відкривають Московщині вільний шлях до Атлантики.

Коли в Парижі, Лондоні чи Вашингтоні може є такі політики, які гадають, що Московщина, опанувавши Скандинавію, буде загрожувати в першу чергу Німеччині, то вони дуже помиляються. Збільшення чуженационального населення СРСР при цілковитій нездібності московського уряду колись і якось порозумітися з поневоленими націями лише знесилуватиме Московщину.

яка буде наслідком цього завжди здана на ласку й неласку Німеччини, Італії та Японії, поминаючи навіть той чи інший вислід сучасної війни. При існуванні протиріччя між західними великодержавами та Німеччиною Московщина може бути лише трабантом цієї останньої.

Сучасні свої зрештою дуже поважні здобутки завдячує Московщина ні в яким разі не своїй власній силі, а заклик Комінтерну доводить зайвий раз, що в межах СРСР нічого не змінилось, як не змінилось нічого й в планах Комінтерну...

І. Павленко

Ф І Н Л Я Н Д І Я І У К Р А Ї Н А

Од імени Уряду УНР п. В. Прокопович вдавсь з листом до посла Фінляндії у Франції, висловивши глибоке обурення з приводу розбійницького нападу совітів. Голова Уряду поновив запевнення щирої симпатії до героїчного народу Суомі з нашого боку, нашої готовності допомогти і підкреслив спільність інтересів Фінляндії й України в боротьбі проти одвічного ворога — Москви.

Посол Суомі подякував Голові Уряду сердечною телеграмою.

* * *

Разом з тим у зв'язку з пленумом Ліги Націй, що мала оце відбутися, од нашого уряду було вислано ноту послові Аргентини в Парижі. Як відомо, свого часу разом з іншими державами Аргентина визнала de jure Українську Народню Республіку.

В ноті тій висловлено щире признание од українців південно-американській Республіці за її благородну й сміливу ініціативу — вимагати виключення совітів з Ліги Націй і нагадано відповідні факти з боротьби України з Москвою, які, повторюючися нині у війні з Фінляндією, ілюструють ганебні засоби, яких знову через 20 год береться Москва, намагаючися підпорядкувати собі вільні сусідні держави.

* * *

Український Комітет в Парижі з свого боку на своєму засіданні з 7 грудня 1939 р. прийняв наступну резолюцію:

«Український Комітет висловлює своє глибоке обурення з приводу безчесної агресії совітів проти шляхетного народу Фінляндії. Констатуючи, що методи Москви не змінилися з часу окупації України з років 1918-1920, Український Комітет висловлює свою гарячу симпатію й найщиріший подив перед безприкладним спротивом героїчного народу Суомі.

В імені всіх Українців, — Комітет висловлює щире побажання допомогти шляхетній Нації-сестрі.

Голова — О. Ш у л ь г и н .

Заступник голови — ген. О. У д о в и ч е н к о .

Генеральний Секретарь — І л . К о с е н к о .

Члени: І. Р у д и ч і в , В. С о л о в і й , Г р . Д е в -
ж е н к о , М. К о в а л ь с ь к и й . »

Той же Комітет вдався до н. Гамбро, представника Норвегії. Голови теперішньої Асамблеї Ліги Націй з листом, в якому зазначено українську позицію в справі злочинного нападу Москви на Фінляндію. Головні уступи з нього подамо в наступному числі «Трибуна».

Привертаємо увагу наших громадян, що перебувають у Франції, до конечної необхідности при залагодженні ріжних формальностей, отриманні паперів, виконанню своїх військових обов'язків — настоювати перед відповідними владами на правильному зазначенню своєї національности — у к р а ї н с ь к о ї. Це має по-за практичне велике принципіальне значіння, підкреслюючи активну участь українців, як свідомих синів своєї нації, в обороні країни, гостинністю якої вони користуються.

ТРАГЕДІЯ НА ПІВНОЧІ

На півночі Європи точиться люта й завзята боротьба : хижі й потворні створіння московського більшовизму напали на територію роботящого, шляхетного фінляндського народу.

1939 рік для історика майбутности буде повен парадоксів і несподіванок. Останнім парадоксом і останньою несподіванкою і є ця фінляндсько-совітська війна. Хоробрий фінляндський народ у три з половиною мільйони населення з успіхом ставить опір совітському офіційно в 180 мільйонів населення спрутів. Ані вихвалювані на Заході ще не так давно совітські танки-гіганти, ні ушавлені парашютисти товариша Ворошилова, ні «ухарські» вихватки сотень тисяч червоних шинелів, під якими, як колись висловився П. Мілюков, «б'ється руське серце», — не можуть пробити стіну патріотизму і національної упертості оборонців героїчної Суомі. Перед цілим світом поновно встала біблійська легенда про Давида й Голіафа. Проти цинічної й безудержної у своєму нахабстві московської сили стала сила незломного духа свободолюбивого народу Суомі. Стала ця сила — колосальна моральна сила духу — на подив людству і на свою славу.

* * *

Читачам відомо, як совіти підготовляли цей напад на Фінляндію. Підготовка ця мала кілька етапів.

Перший етап — це запрошення до переговорів. Як відомо, ці переговори не привели ні до чого. Це були не переговори, а звичайні вимоги, щоби «під нозі» червоного диктатора підбити, після балтійських держав і останню з них — Фінляндію.

Наступний етап — це зрчення від пакту не-агресії і зрив дипломатичних стосунків між совітами і Фінляндією і майже одночасно утворення в Теріоках совітського фінляндського «уряду» на чолі з Куусіненем, членом III-го Інтернаціоналу, з яким совіти заключають пакти й договори. Ця операція була би смішною, як би не мала вона собі прецедентів. Аджеж так само совіти колись творили «уряди» для України, Угорщини, Грузії, Польщі, так, як тримають у запасі «Молдавську Республіку» для спекуляції в бік Румунії. Процедура відома і наївна. Процедура, про смішність і безглуздість якої скільки разів представники України

привертали увагу Європи, починаючи з 1920 р. — врешті тепер в 1939 році вже видалася вона європейській opinіi неприємно чудернацькою й диявольською, виявилася вона звичайним злочинським підступством.

Найкращою кваліфікацією цього радянського новотвору — «уряду Куусінен» є слова фінляндського прем'єра п. Рісто Ріті, який сказав, що влада цього карикатурного «уряду» — «ніколи не розповсюдиться по-за межі досягнення радянських гармат», що є безсумнісною істиною.

Врешті — останній етап — це бойові операції. Як виглядає, то наміри радянців були прості. Несподіваним швидким наступом розшифувати фінляндський опір, бомбардуванням міст учинити паніку й викликати деморалізацію і «на заклик уряду Куусінен» визволити фінляндський народ з під «буржуазно-контрреволюційної влади». Але не так повелось, як то сподівалося. «Blitz-krieg» на кшталт німецько-польської війни, має затягтися на неозначений час.

Тимчасом Фінляндський уряд, як член Ліги Націй, вдався до останньої за допомогою. Ясна річ, що Фінляндія не робить собі ілюзій з того, яка фактично може бути допомога від Ліги Націй під цю хвилину. Але її жест мусів викликати пробудження певних думок що-до радянців і їхньої політики, і як може щось зробити Ліга Націй, то лише в площині, так би мовити, моральній. Тим більше пікантною стає роль радянців, що це ж вони власне в Лізі Націй були авторами тексту про означення напасника і їхній текст їх же самих зраджує. У нас говорили: «на злодію шапка горить». Так вийде зараз з радянцями в Женеві.

Цілком зрозуміло, що вся акція радянців переходить під мовчанку Німеччини, яка ніби не втручається у цей конфлікт активно.

Але зо всіх кінців світа, зо всіх континентів землі, почулися голоси обурення й протесту проти російського імперіалізму. Фінляндія стала центром світової уваги й співчуття.

І треба сподіватися, що це почуття симпатії світу до героїчної Фінляндії, не позостанеться платонічним.

З свого боку — українського — од щирого серця бажаємо фінляндському народові перемоги над спільним ворогом, який після лютої збройної боротьби нашої 1917-1921 р. р. і поднесь тримає в лаптах терору і нашу Батьківщину.

Микола Ковальський

У К Р А І Н Ц І

Пам'ятайте, що в ці страшні часи руїни, яку зазнала українська національна преса з фактом окупації Галичини й Волині червоним московським військом, наш орган, заснований Вождем Нації бл. пам. СИМОНОМ ПЕТЛЮРОЮ, набірає ще більшої ваги і значіння.

† О Л Ї Е Р Д І П О Л І Т Б О Ч К О В С Ь К И Й

Дня 9 листопада ц. р. в Празі помер після довгої хвороби доц. кол. Української Господарської Академії в Подєбрадах і Українського Технично-Господарського Інституту позаочного навчання в Подєбрадах, член українських наукових і культурних Т-в, громадсько-політичний діяч Ольгерд Іполіт Бочковський.

Покійний народився в 1884 р. в Долинському на Херсонщині. Реальну гімназію закінчив у Полтаві, а високі студії — в Петроградському Лісному Інституті і на економічному відділі Петроградської Політехники. В наслідок переслідувань руської царської влади примушений був залишити Україну ще в р. 1906 і емігрувати закордон. Закордоном перебуває О. І. Бочковський головним чином у Чехії, а зокрема — в Празі. Тут він далі займається студіями, слухаючи лекції в тогочасних визначних професорів Карлового Університету — Нідерле, Бідла, Масарика і ин. О. І. Бочковський був одним з небагатьох українських політичних емігрантів тої доби.

Свою публіцистичну і наукову діяльність розпочав О. І. Бочковський в 1908 р. статтю «Росія, політичні партії і гуртки», яка була опублікована в прязькому журналі «Слав'янський Письмляк». З того часу аж до кінця свого життя присвячує він себе публіцистиці і науковій праці. Національні рухи відродження різних народів у передвійській добі, а зокрема український рух стають предметом його наукових дослідів і темою його публичних виступів. Не існувало в Європі ні одного народу, який розпочав боротьбу за своє визволення, щоб його рух не був науково просліджений О. Бочковським. Від року 1908 до кінця світової війни Бочковський опублікував коло 30 праць про національні рухи різних народів мовами — українською, німецькою, французькою, чеською, рускою.

В наслідок наукових студій О. Бочковським національних рухів, у 1932 р. вийшла окремою книжкою його велика праця під назвою «Боротьба народів за національне визволення». де модерний вчений націолог розвиває нову теорію, доказуючи, що на світі нема народів великих і малих, а є лише народи, та що кожний з них має право на своє власне існування.

По світовій війні, коли повстала незалежна Україна, О. Бочковський відіграє велику роль в працях української дипломатичної Місії в Празі, як її визначний член-дорадник. А пізніше, з напливом до Чехо-Словачії української еміграції і з повстанням там українського високого шкільництва він займає р. 1923-1932 катедру соціології і націології на економічно-кооперативному факультеті Української Господарської Академії в Подєбрадах. Від 1932 р. коли Подєбрадська академія примушена була припиняти свою діяльність нормальної високої школи, О. Бочковський продовжує свою педагогічну діяльність в тих-же галузях в Українському Технично-Господарському Інституті позаочного

навчання в Подєбрадах, де окрім катедри соціології і паціології провадить курс журналістики в школі політичних студій при тому-ж інституті. Як підручник для студентів тої високої школи, вийшли його записки: «Вступ до паціології», «Основи журналістики», «Структура часопису» та ин. В журналістиці О. І. Бочковський був серед українських журналістів першим, що займався науковими дослідками цієї галузі.

З повстанням Т-ва Прихильників Української Господарської Академії в р. 1932 О. Бочковський зразу був його активним членом Управи, а пізніше, аж до дня смерті його дійсним головою.

Велика ерудиція О. Бочковського, а разом з тим його феноменальна пам'ять і знання більшости чужих європейських мов дали йому можливість студіювати національне питання так зв. недержавних народів безпосередньо з першого джерела. По-за національними питаннями європейських народів О. Бочковський займався в останніх роках і студіями національних рухів серед кольорових народів. На цьому полі він залишив у рукописі велику працю під назвою «Національне пробудження барвного людства».

З метою студій національних проблем О. І. Бочковський відвідує майже всі європейські держави, а в році 1936 — Канаду та Сполучені Держави Північної Америки. Науково-літературна спадщина О. Бочковського виносить більше як 50 різних праць, що були видані окремо або вміщені на сторінках наукових журналів.

О. І. Бочковський належав до тих небагатьох слав'янських наукових працівників, які визначаються своєю назвичайною об'єктивністю, толеранцією і гуманізмом. Серед українців покійний був вельми шанований як своїми прихильниками, так і ворогами. Був то загально-признаний авторитет, і через це українська еміграція так радо бачила О. Бочковського на чолі своїх культурних і громадських акцій.

* * *

Похорони спаленням тлінних останків б. п. О. І. Бочковського відбулися 13 листопада ц. р. Відпровадити в далеку дорогу свого улюбленого і визначного члена прийшла вся українська громада в Празі. Без прощальних промов, без вінків — бо така була остання воля покійного — а лише прикритий національним українським прапором зникла за брамою вічності домовина, в якій назавжди відійшов від нас український патріот, вчений, громадський діяч, добрий приятель — товариш і велика у своїй скромності постать дорогої людини. Тільки в серці залишився гострий біль і глибокий смуток.

Вічна Йому Пам'ять!

Д-ук.

Напад Москви на Фінляндію займає сьогодні увагу всього світа. Несподіваний для совітів спротив Фінляндії перекроїв очевидні розрахунки дальших операцій, що складають цілу схему світової війни.

Очевидним завданням Москви, як то вказав Молотов, це є потреба забезпечити Совітам праве крило на півночі для того, щоб для операцій на півдню (Балкан, Чорне море) у совітів були руки вільні. Як подає Люсьєн Ром'є, знаючий політик, що пише у «Figaro», совіти уявляли за чотири дні зламати опір фінляндської армії, а за шість днів од початку бойових операцій мати повну капітуляцію Фінляндії; розрахунки виявилися неправдивими.

А події на Балкані та на Чорному морі зріють. Крім дрібних звісток у газетах про це, ціла позиція Італії виявляє гостроту і вагу тих подій, що там підготовляються.

Що ж то мають бути за події, то не трудно вгадати. Для того, щоби Німеччина могла провадити війну на заході, їй потрібні першої необхідности сирівці, а головним чином — нафта й мanganець. Першу вони, правда, дістають з Румунії, але в дуже невеликій кількості. Отже потрібно її діставати від совітів. Але тут стоїть на перешкоді справа швидкого транспорту. Перевозити ці сирівці через Балтику — особливо зараз при наявності совітсько-фінляндської війни, — річ тяжка і затяжна. Везти їх залізницями — ще довше, тим більше, що на території завойованої Польщі треба налагодити транзитні можливості. Легшим і скоршим для транзиту шляхом — є лінія Поті (на Кавказі) — гирла Дунаю. Але ж останні знаходяться на території Румунії і не знати чи остання згодиться на полегшення організації німецького транзиту.

Це, так би мовити, сторона німецька, але ж поруч є сторона совітська. Очевидно плани розподілу впливів совітсько-німецьких в цій частині Європи вже розроблені заздалегідь. І от італійська преса виявила присутність на території Бесарабії відповідального відпоручника Димитрова, генерального секретаря III-го Інтернаціоналу. Завданням цього відпоручника є викликати заворушення в Бесарабії, наслідком чого мав би статися похід совітських військ з метою «визволити з під гнету румунських бояр» працюючий люд в Румунії. Процедура проста. Для того, до речі вказати, існує і ефемерна Молдавська Республіка, як ембріон майбутньої більшої совітської республіки, що має увійти в склад великого СРСР під «мудру й укохану» протекцію вождя Сталіна.

Так сходяться німецькі і совітські інтереси, і як показала вже практика на долі Польщі, балтійських держав і Фінляндії, вони — ці спільні їхні інтереси — не розходяться.

Ясно висловленою є позиція Італії. Вона ворожа совітському проникненню на Балкан і, очевидно, вважатиме те проникнення небезпечним для своїх інтересів. Побачимо, як виявиться це відношення Італії до совітів і їх політики в практичному житті.

* * *

Цікаво одмітити вже сьогодні, як виглядає сучасна війна в ретроспективі, хоч для того пройшло мало часу.

Колись над цією темою можна буде значно ширше спинитися. Тепер обмежимося лише кількома зауваженнями.

Ще перед війною нуртувала у певних колах німецьких думка про те, що Німеччина, як континентальна держава, має свою місію й призначення ще-до ролі цивілізації, впорядкування стосунків то-що. Притому натискалося власне на доктрині континентальності Німеччини, вказуючи, напр... що Англія є країною не-континентальною, а периферійною, отже їй, мовляв, нема чого на континенті робити; одним із пропагаторів цієї доктрини був А. Сандерс, книжка якого свого часу була зреферована в «Тризубі».

Безперечно, що теорія континентальності Німеччини зв'язана з теорією про «*Heimvolk*», яким може бути, ясна річ, на їхній погляд лише німецький парід.

Практично, сьогодні ця «континентальна доктрина» виявляється у німецько-совітській спілці і у їхній спільній боротьбі проти Заходу.

Виходячи з такого розуміння, чи не є логічним наслідком прикладення у практичне життя доктрини континентальності — знищення Польщі і усталення спільного німецько-більшевицького кордону, практичне обездержавлення малих балтійських держав, боротьба за знищення самостійності Фінляндії?

Коли глибше глянути на ці питання, то відповідь сама собою напрощується, а факти багато де-що пояснюють.

З погляду українського — обидві доктрини німецькі (континенталізм і «*Heimvolk*'ізм») так само, як обидві доктрини російські («шанславізм» і «єдина неділима» старого гатунку та СССР — нового) є для нас непримиренно ворожі.

Бо ж ці доктрини — чи *made in Germany* чи *made in Moscow* несуть для України поневолення й заперечення ідеї самостійності Української Держави.

* * *

На прикінці не можемо не одмітити з приємністю зміну відношення до совітів на Заході. Як ще за часів розгрому Польщі, виступ освітів для окупації Галичини й Волині затушковано було

совітською заявою про «нейтралітет», так сьогодні у зв'язку з фінляндсько-совітською війною, — починають розуміти, як правдиву оцінку совітсько-німецького пакту, так і небезпеку совітського імперіялізму.

Так «Le Temps» з 2. 12. 39 р. у передовиці пише:

«Стає зрозумілим, що германо-російська спілка не є тільки політичною імпровізацією, що має на оці короткочасові обставини, але показує вона — ця спілка — що поміж німецьким нацизмом і російським більшовизмом існує іморальний зв'язок тотожності у зневазі всіх духових сил, у абсолютній схожості методів й процедури. Москва навіть не старається затушувати у очах світу жахливість свого злочину. Вона грає свою гру із брутальною щирістю, що є викликом всякому почуттю людяності, є грубою образою гордості всього того, що було здобуто віками цивілізації».

Говорючи про істотну суть переговорів Фінляндії й Москви, які були лише покришкою над правдивими планами Москви, газета пише, що

«совітська влада в дійсності переслідувала лише ціль підбиття Фінляндії, лише мету своєї політики слов'янського й більшовицького імперіялізму».

А трохи нижче, ставлячи питання, яка з того загроза виходить, газета пише:

«Російський виступ викликає почуття глибокого обурення у всіх країнах. Він породжує почуття загрози, в якій знаходиться Фінляндія, і що ця загроза стає не тільки перед малими народами, але перед цілим континентом».

А у передовиці з 8. 12. 39 р. таж газета пише:

«Правдою є, що фінляндсько-російський конфлікт, систематично викликаний Москвою і у спосіб підступний, що не має прикладів у політичній історії Європи, цей конфлікт надає міжнародній кризі, відповідальність за викликання якої спадає виключно на гітлеровську Німеччину, нового аспекту, який є логічним наслідком германо-російського сполучення і іморального пакту заключеного між Гітлером і Сталіним».

Торкаючися далі долі Фінляндії й почуття симпатії до неї, газета вважає, що од поступовання інших держав

«залежатиме не тільки доля Фінляндії, але й доля цілої Європи якій загрожують одночасно і большевицька і нацистська небезпека, які з'єднуються во єдино і стають одною небезпекою, коли дивитися на речі так, як треба дивитися, а саме з вищого погляду рятівання цивілізації».

Таку зміну поглядів ми можемо тільки привітати, але разом з тим і пошкодувати, що ця правдива оцінка пізно так приходить.

Коли б існувала незалежна Україна ще з 1918 року, то не було б ані загрози німецького «континентального» імперіялізму, ні російсько-большевицької загрози, і Європа, можливо, не зазнала би війни, що розпочалася у 1939 році.

К. Юноша

В І Д П О В І Д Ь Н А В І Д П О В І Д Ь

Друже Редакторе!

Дуже дякую Вам за найновіше число «Трибуни», яке дістав я в часі, коли подорожував по рідних сторонах. Так приємно по піврічному відхищенні в свої груди порохів і задухи галасливого міста затягнутися ароматом рідних ціль, рідних лісів. І ще, побуваючи на «рідному перелозі», ясно так стає, що зовсім що інше теоретизування при нашому журналістичному столику, а що інше дійсність. Ота дійсність, що то про неї стільки гомону тепер, що то її пишуть де-які навіть з великої літери, надаючи їй, тому простому, звичайному словечку, якоїсь таємничої важливості. Доводилося мені тепер побувати в різних українських середовищах, — від «батьків народу» починаючи, на копальняних робітниках кінчаючи, і обсервуючи все те, про що ми стільки пишемо, так мовити б, на гарячому.

І тому дуже характеристичною видалась мені стаття п. Лещенка — відгук на де-які мої міркування й думки, кишені в одному з номерів нашої «Трибуни».

Ви знаєте, як це одного разу барон Ротшільд запросив до себе на лови славного психолога Фореля й ще де-кількох журналістів. Форель узброївся перший, вдягнув на себе тирольський одяг, убрав пояс із набоями і взяв рушницю.

— «То великий мисливий, той Форель!» — сказав барон. — «Найзавзятіший із усіх».

— «Завзятий-так, але не мисливий, тільки психолог», — завважив злобно один із журналістів.

— «Хто не влучає — не перестає бути мисливим» — сенсентіально сказав барон Ротшільд.

* Умістимо цю статтю, що була призначена до «Трибуни Молодих» і написана ще перед війною. Українські теми, що в ній їх зачеплено, лишаються й надалі актуальними, тому й стаття не згубила цінності. РЕД.

— «Кого ж ви в такому випадку вважаєте мисливим?» — запитав із наївною посмішкою другий журналіст.

— «Того, що любить полювати. Так само називаю грачем того, що любить гру, хоча б раз-у-раз програвав».

— «Таким чином» — гукнув журналіст, — «я мільйонер, бо над усім люблю мільйони!»

Багато «наських» журналістів придеї жується здатися цієї рецензії Ротшільда, вважаючи, що коли хтось любить філософувати, тоді автоматично стає філософом. Це так на маргінесі. Але дозвольте, Друже Редакторе, що заберу трохи часу й розберу де-які завваги п. Лещенка основніше, хоча б тільки тому, що не вперше з ними зустрічаюся.

* * *

Багатою людей вважає себе особисто діткненими твердженням, що подавляюча більшість української суспільності натаврована знаком епідемічного мінімалізму й рабства. Тим більше, що закид такий вийшов із уст людей молодих, які не двигають на своїх лисинах ваптяжу історичних заслуг, що не погинаються під натиском ударів, ран і болів, що їх зазнали в час служби Справі. Але треба б їм же знати, що закиди ці виходять із уст людей, для яких служба Батьківщині видається не обов'язком, що від нього відхилитися не можна, тільки радістю, що її ота молодь спрагнена так, як спрагнена вона простору, вітру й життя.

Чи треба пригадувати вітності дні кривавого березня, коли всі українські очі зверталися з вірою й надією в одну сторону, мовляв: — ідуть, поможуть, не дадуть. Думаю, що немає нам чого встидатися, але куди краще ~~признаватися до помилок~~ Повторім за Віконською: «не час уже думати над тим, як не допустити до зла, бо воно вже між нами! Але назвати його треба, явно показувати на нього, одверто поборювати (*)»

Чи завагається хто назвати злом оті повені брошур про Гітлера, Муссоліні, Деґреля, Лі Рока, Салязара, Болівара? Оті повені статтей про Гітлерюгенд, Балілі, Фалянґі, мексиканські Золоті Стріли? Всі вони відвертають думку української суспільності від себе самих у сторону чужих, показуючи чужу велич, чужі осяги, чуже історичне минуле, апотезуючи його й підносячи до ідеалу, в той сам час, коли замість хоча-б рівнорядно видвигати такі-ж моменти з рідної історії, випикується цілі моря чорнила на оплюгавлювання свого власного, себе самих! Ми признаємо доцільність гасла: пізнати треба помилки минулого, щоб не повторити їх у майбутньому. Так, але коли це «пізнання» помилок заміняється в божевільне оплюгавлювання всього, що коли небудь в історії носило імення «Україна», коли чужинецьких провідників умисне протиставляється Мих. Грушевському, — перших старляючи за примір, гідний наслідування, другого спихаючи на саме дно, то, чи не є це епідемічний мінімалізм і хворобливе самохвальство власним каліцтвом?

*) Дарія Віконська: «За силу и нег смегу». Ст. 32.

Повторю за одним визначним українцем: «Сучасна українська героїчна дійсність могла запалахнути тільки на лоні руїн минулого. Вона своїм корінням сягає ген в історичну даль. Вона виростає з минулого, засвоївши собі всі його додатні сторінки, а геть одкинувши лихі» (*). (exemplum gratum: героїчна боротьба карпатських українців, де на фронті поруч із рядовиком боровся і генерал і міністр).

* * *

Єще одне характеристичне твердження п. Лещенка, немов би то у дипломатії куди важливіше виконання від концепції. Коли сягнемо до історії дипломатії, то зустрінемося з цікавими її окресленнями. І так у минулому столітті окреслювано її, як співвідняння брехні й зради, а один із кращих істориків дипломатії, La Bruyère, просто каже, що дипломат — це камелеон. А додаймо ще каламбур одного дипломата, мовляв, язик даний людям на те, щоб краще могли ховати свої думки, то дістанемо, здається, образ дипломатії в уявленні п. Лещенка.

Однак думаю, що таке окреслення неправдиве й хибне, бо на дипломатів покладено хіба куди важливіші завдання від брехні, хорошого обличчя та вміння підбивати жіночі серця, як цього вимагалось від них у XVIII столітті. І коли я цитував твір п. О. Шульгина то цитував не Шульгина-дипломата, а публіциста. Що ж до закиду п. Лещенка про перестаріння цього твору, то хай мій шановний дискусант загляне куди небудь у галицьку пресу, а думок подібних, як цитовані мною, знайде силу-силенну. (А втім, я переконаний, що в дипломатичній діяльності п. Шульгина домінуючу роль грала хіба концепція, ніколи вже саме ж її виконання).

* * *

Європа це для багатьох земляків якесь золоте теля, що до нього треба «молитися», на нього треба «орієнтуватися» (vide — хоча б анонси деяких мистецьких журналів: «наш журнал отвірає вікно в Європу», і т. п.), що прекрасно, розв'язувала й розв'язує до сьогодні свої завдання. Коли п. Лещенкові відома історія Європи, то він напевно й сам, про де-що ширше отворених очах, заважить, що це «розв'язування своїх завдань» тільки давно й дуже коротко мало прикмети розвитку й поглиблювання духових і біофізичних (ужиймо його ж терміну) вартостей; сьогодні ж змінилися на перегони в продукції гармат, повзів, літаків і отруйних газів, що хіба не мають нічого спільного з «розвитком духових вартостей». Хай п. Лещенко піде до першого ліпшого кінотеатру вздовж і вишир Європи, а переконується, що — : «алюмінієві крила найновішого типу літака та лет у стратосферу викликають сьогодні більше захоплення, ніж творчий полет душі, що розпостирає у сфері Духа безсмертністю ткані свої крила лет». (**).

*) З приватного листа видатного українського письменника.

**) Дарія Віконська: там-же, ст. 13.

З'ясуємо коротко: — коли історична місія Європи, по дійсно-великих осягах, дійшла сьогодні до коротко тривалих здобутків у ділянці Матерії звичайної, приземної, смертної Матерії, що уявляють собою небезпеку для її життя, то Україна (навіть не звертаючи уваги на її дотеперішні осяги!) виростає на обрію, як джерело нових, живих вартостей Духа вартостей вічних і важливих не тільки для неї, але й для цілого людства. Можливо, що де-кому, захоханому в європейського «золотого тельця» кумедним видаються такі твердження, але-ж, звеличники матерії, пригадайте собі якими кумедними для колишніх техніків і конструкторів вилася фантазії Жюль Верна?

* * *

Всі ми відчувасмо конченість співробітничати в творчому довершуванні ідеології, що своїми коріннями сягала б у величчє українське минуле й водночас досягала б далекого майбутнього. Ідеології, що не займала б одного шару, чи класи, а що була б одна для всіх, що ховала б у собі творчі змагання усіх, і що надала б повний, величний зміст українському життю. Мусить повстати з порохів забуття й невіри міт української імперії що являється самотнім і всеобіймаючим гаслом.

Нам відомо, що політичне право, розв'язуючи проблему держави — вирізняє три елементи, що на неї складаються: територію, — людей, що цю територію замешкують, і ідею, що укладає для тих людей норми, що з'єднує їх в одну цілість. Рівночасно знаходимо в теорії політичного права твердження, що держава може втратити територію, може втратити навіть більшість свого населення, але коли ідея живе, то ця держава все ще існує хоча тільки умовно, але має можливість повсякчасної регенерації.

На примірі України бачимо правдивість такого твердження. Бо гинули й гинуть люди, маси людей; територія не існує (не беремо під увагу так званої «історичної» території), але саме цей «спірітус санктус» української нації надає їй спільності, дарма, що розрізана вона була і є політичними кордонами. Ця «ідея» не тільки дає їй змогу вдержати свій «статус кво», але ще й посилює постійний розвиток.

Знаємо, що трудно сьогодні, як цього хотів би п. Леценко, дати ідеологічну програму, що була б «конкретною». Така ідея повстане в Українській Державі, — ми можемо тільки розпалювати малі вогнишки тут і там, що колись зіллються в могутній вогонь відродження. Але рівночасно хоча обсяг наших можливостей якусь реалізувати ідеологічну концепцію — вузький, ми мусимо підготовляти місце й паливо на цей великий вогонь. Зацитуймо ще раз Віконську: «Не знижуватися до матеріялізму нам треба а одухотворювати матеріяльне великою ідеєю» (*).

«Закликом до голосу власної совісті та душі виявляємо найкращу довір'я до божеського первня в нас самих, до того первня, що нас робити

*) Д. Віконська: там же, ст. 238.

людьми у значінні духово високо розвиненої породи із іскрою¹ безсмертності в смертельному тілі» (*)

Дорогий Редакторе,

— я зараз у горах. Шумить вітер. Ви добре знаєте, який він дивний, п'яний і ворохобний отой наш карпатський вітер; сонце ось виплигає із хмарних клубовиць і заповідається прегарний день. Я ширше зупинився, пишучи Вам листа, над відчуком п. Лещенка, тому що за словами одного українського письменника, в нас все ще: «та сама, замодернізована де-що солотій-черевиківщина Кобеляк і Куликова; усе та сама жабомишюдраківка кудих ідейок, малоросійських світоглядів, нюхання куди вітер віє, шукання всяких можливих орієнтацій, що уможливило б роблення магіцьких ділець і гешефтиків; усе той самий петербурзько-віденський міт: досада». **)

* * *

Пригадуєте собі слова Постишева: «Зроблю з України льодову пустиню», чи Дмовського: «Час останній скінчити із степовою химерою»? І зважте факт, що давно миші протравили кісті одного й другого, а Україна-духова Україна—розцвітає все повніше й величніше.

Друже Редакторе, глухо шумлять у літку карпатські сосни, хмари иноді стив'яними котарами заслонюють просинь неба, вітер віє з полоніських глибів, але сонце за хмарами ясне, погоже й полум'яне. Жіймо цим сонцем.

Всеволод Алексанрович

*) Д. В і к о н с ь к а : там же, ст. 20.

**) «Станіславські Вісті», ч. 27.

Єлисавета Прокопович, з доручення Українсько-Швейцарського Комітету й Робітні Червоного Хреста в Женеві, запрошує осіб, які б бажали стати в допомозі українським полоненим, збігцям, жертвам війни і воякам зголоситися в Українській Бібліотеці імені Симона Петлюри в Парижі до пана І. Рудичева.

ЩО РОБИТЬСЯ В ГАЛИЧИНІ

(од власного кореспондента)

На початку листопаду пощастило двом українцям, що перебували у Львові, перейти кордон. Вони тепер оповідають в одній європейській столиці про все, що діється під московською окупацією.

У неділю 17 вересня надзбручанські селяне, що йшли до церкви, були здивовані появою тяжко озброєних, але дуже неохайних червоноармійців, які гукали: «Ми прийшли вас освободжати!» Побачивши дівчат у гарних святочних убраннях, брудні «визволителі» питали: «А сто что за баришні-буржуйкі?» Їх заспокоїли, що це селянки. «Разве здесь есть такие платья? Польські капіталісти їх не отобрали?»

Мішанина всіляких одностроїв з пікчемного різноманітного матеріялу, погане взуття, фантастичні кашкети і шоломи, нечищені рундичі, руки в кишенях, цигарка в зубах і смертельний страх перед розстрілом за ту або иншу провинність характеризують червоноармійців.

Хоч безліч моторів робить імponentне вражіння. Проте і це все мало чищене, поцуте та інколи поіржавіле.

Немов сарапа заповнили тисячі чужих московок і жидівок усі склени. За совітські напірці розкупили вони навіть таке, що вже роками лежало серед халамтія. У погоні за сталінським «веселим життям» забрали ці голодні обдріпані жінки все, що може було в моді ще в минулому столітті, кажучи: «Для моего бального платья».

Ціни зросли неймовірно. Хоч за пару черевиків платили до 250 злотих, піде нічого не залишилося.

Українців серед окупантів дуже мало. Переважають москалі, яким товаришують різні монголи і кавказці. Усі галузі життя опинилися в руках зайшлих і місцевих жидів.

Безземельні селяни місяцями допомагали виганяти та вбивати поміщиків, бо покладали надії на поділ маєтків. Не так воно сталося: тільки до 20 відс. землі передано населенню, решту оголошено «совхозами», якими заправляють жиди з СССР чи дотеперішні польські службовці власників.

З духовенством більшовикам приходится тяжко, бо селянство бере в оборону своїх священників. Кажуть, що Митрополит Шептицький перебуває у Львові під вартою, яка до нього нікого не допускає. Єпископ Хоминин мусів кілька разів з'являтися в ПГУ на допит.

Наш кореспондент з Буковини зо слів одного втікача передає такі відомості про те, що робиться в Галичині.

Митрополит А. Шептицький живе в своєму палаці у Львові, одначе в цей палац тепер вселено багато жидів-втікачів з під німців; на митрополію наклали большевики 600.000 рублів контрибуції, яку треба виплатити до місяця.

Дмитро Левицький і посол Целевич вивезені до Росії; інтелігентів поступенно виловлюють і вивозять. Львів і околиці одержали десятки тисяч жидівських втікачів з під німців. Ця обставина і те, що росіяне-окупанти геть чисто все грабують, надзвичайно піднесла ціни. Ще чорний хліб можна дістати, але решта зникла. Всі крамниці порожні. Москалі вивозять людей, худобу, машини, їжу, одержу, меблі з кватирь, все, що бачить око. Село вже стогне від контрибуцій і од ІТУ. Через війну і окупацію засіяно мало, і голод не минучий. З останніх розпоряджень большевників слід визначити те, що почали тягти молодь до війська; одправляють мобілізованих до Туркестану, приказуючи, що будуть воювати проти Англії.

Всі, хто може, тікають в гори і за кордон бо вже годі витримати той московський рай, що його завели большевики.

Н.

По жертви працею, грошима, речами на користь українських полонених, збігців, жертв війни і вояків приймає « Comité et ouvroir Ukraïno-Suisse au profit de soldats et victimes de la guerre, affilié à la section de la Croix Rouge Ukraïtienne de Canada ». Вислати на адресу Голови Комітету : Madame Ida de Batchinska, 3, rue de la Confédération, Genève, Suisse. Ch. postal I. 5037.

У Франції можна складати в Українській Бібліотеці імені С. Петлюри в Парижі на адресу : Mr. Rudicev. 41, rue de la Tour d'Auvergne. Paris 9e.

З ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОГО КОМІТЕ

Український Комітет, що повстав в Парижі з ініціативи Уряду УНР з початком війни і завдання якого означені були в його відозві надрукованій свого часу в «Тризубі» (з 19 листопада с. р.), розвиває поволі свою діяльність серед тих тяжких обставин, в яких війна застала українську справу.

Доповнення складу Комітету новими людьми стикається з труднощами чисто технічного характеру (справа комунікації, переїзду то-що). Отже з тих причин відозва Комітету у першородному своєму друку не мала підпису радника Володимира Соловія, члена УНДО, видатного діяча Галицької України, який є членом Комітету з 7-го жовтня 1939 року і який з тої дати перебував в Лондоні, куди виїхав з доручення і з мандатом від Комітету.

Одночасно подається до відома, що радника Володимира Соловія на останньому засіданню Комітету обрано другим заступником Голови Комітету.

Про діяльність Українського Комітету буде подано в наступних числах «Тризубу».

Елисавета й Вячеслав Прокоповичі просять усіх, хто склав пошану обом їх дорогим покійницям, прийняти найширшу подяку за співчуття у їхній подвійній жалобі.

ХРОНІКА

З ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ

У Франції

З життя Укр. Бібліотеки імені С. Петлюри в Парижі

— Збірка пожертв на Бібліотеку п. Петра Захарієвича в Коломбелі й Діві. Загалом 450 р. В Коломбелі датки зложили: Захарієвич Петро — 20 фр., Захарієвич Анна — 15 фр., Бачинський Микола — 20, Бачинська Ірина — 15, Басенко Олександр — 15. По десять фр.: Смерж Таракон, Смерж Марія, Димчина Гріньо, Туліка Андрій, Тукало Антін, Тюткало Артін, Редлицький Дмитро, Підгайний Нестор, Сернецький Л., Товарнецький, Заліско Іван, Абрамів, Кулій Василь, Чигринюк Василь (з Карп. України), Грицула Федьо, Бистрівський Віктор. По п'ять фр.: Бистрівська Юлія, Видаш Михайло, Видаш Антін, Ваврик, Гикавчук Михайло, Гриндович Іван, Гезула Данько, Юрків Іван, Олексів Дмитро, Антипів, Солтанівський Сергій, Сотник Володимир, Сорокин Михайло, Жебрук Сергій, Шимкович Віктор, Щербин Афанасій, Моргуц Кость, Опищенко Микита. Голуд Олександр, Голуб Микола, Дорошенко Федір, Глиняний Дмитро, Черепушка Гнат, Алексановський Роман. Кудь Микола, Коваль Іван, Костецький, Різако Василь, Лисенко

Михайло, Андре Максим і Жан — 5 фр. (французи). Всього 395 фр.

— Збірка в Дівсюрмер: Постовий — 10 фр. По п'ять, франків: Скоблик Гр., Барма Яків Кашук Іван, Ліщенко, Фартушок-Жорняк, Деревенко, Мельник Андрій і Козак Трохим. Всього — 55 фр.

— Збірка Укр. Громади в Оден-ле-Тиші. Сідлер — 10 фр., Захарченко — 5 фр., Куприненко — 5 фр., Білецький — 5, Кузь — 5, Упиренко — 5, Власенко — 10, Лук'яненко — 5, Упиренко — 1.50, Шелестюк — 10, Семененко — 10, Кіовтяк — 5, Костюшко — 10 Нкїтін — 5, Сушко — 2, Стасій, — 1.50. Разом — 100 фр.

Інші підписи не відчитано.

— Збірка Філії Військового Т-ва в Оден-ле-Тиші Клавмієць — 10 фр. По п'ять фр.: Житній Андрій, Башинський — 5. Ляшко, Суський, Яремко, Авраменко, Білецький, Захарченко, Загній, Щербак, Ступницький. Один підпис нечиткий. Всього — 70 фр.

— Збірка Філії Військового Т-ва в Шалеті. Оніпко Є. — 20 фр., Сотн. Левицький — 10, Хор. Охмак — 5, Стоцький — 10, Тимошенко — 5, Кислиця — 10, Кирилюк — 10, Бакум — 5, Сиявський — 5, Григораш — 5, Шаповал Ілька — 10. Два підписи не читких. Всього — 105 фр.

Помилка, яка коштувала дорого

18 жовтня 1920 року Польща під впливом частини своєї публичної opinii, а тако-ж під впливом західно-європейської opinii згодилася зупинити переможний похід своїх армій і армії Української Народньої Республіки, тоді союзної, проти російських армій побитих під Варшавою і в Галичині.

Після перемир'я Армія Української Народньої Республіки залишена самітною продовжувала бій проти червоної армії, але під натиском переважаючих сил ворога мусіла відступити в листопаді 1920 року на чужину.

18 березня 1921 року перемир'я з 18 жовтня 1920 року було трансформоване в Ризький мир, про який Клемансо сказав, як про це описує в своїй інтересній книзі ген. Мордак, що це було справжнє нещастя. Дійсно Клемансо передбачав, і добре розумів, що коли Україна буде переможена, то російський імперіалізм не посоромиться порушити договори і знищить Польщу при першій добрій нагоді. Дикий німецько-російський напад на Польщу показав, що героїчна Армія УНР, що не хотіла зупинити боротьби проти Росії в 1920 році і рятівник Франції Ж. Клемансо мали рацію.

Перемир'я 18 жовтня 1920 року і мир в Ризі дали Росії можливість після знищення Української Народньої Республіки приготуватися знищити Польщу і свободу балтійських народів.

Було ясно, що повторення Андрусівського договору (розділ України в 1667 р.) дасть подібні ж результати. На жаль нечисленні

були відповідальні чинники, які хотіли в це вірити чи повірять вони тепер? Чи можуть вони позбавитися їхніх упереджень? («Bulletin du Bureau de Presse Ukrainien» No 54.)

Бібліографія

— «L'Ukraine, terre russe» par Pierre Bregy et prince Serge Obolensky. Gallimard. Paris 1939. 235 p. frs. 25.

Останнім часом з'явився цілий букет видань проти ідеї незалежності України. Він завдячує особливому впливові російським різним відтінків, що роблять все можливе, щоби деформувати інтернаціональну думку і сіяти замішання в головах тих, що цікавляться українським національним рухом. Ця уперта пропаганда може бути зрозуміла, бо Росія совітська чи реакційна не хоче загубити такий кусень, як Україна, і бачити в наслідок цього ослаблення своєї імперіалістичної політики.

Книжка п. п. Брежі і князя С. Оболенського належить до тої категорії пропагандитивної російської літератури. Сама назва вже є показною. Книжка адресована до чужинців, які не знають східно-європейського питання і всіх закрутів історії України і Московщини. «Україна — російська земля», — це не точний термін, треба сказати «Україна — це руська земля», бо ж це Україні належить історична назва «Русь». Але автори не можуть довести, що Україна є московською землею, тої Московщини, яку вони без ніякого на те права сьогодні називають Росією. Наскільки твердження, що «Україна є російською землею» є смішним, настіль-

ки присвячення книги «пам'яті російських солдатів померлих за Україну» є блюзнірським, бо автори ясно говорять про тих нещасних українців, що насильно служили і ще служать в російській армії.

Про зміст книги можна сказати, що він наївний і звернений до наївних. І в ХХ-м віці автори хотять довести напр., що Україна не може стати державою, бо не має натуральних кордонів. А чи Росія

має їх на протязі всіх своїх кордонів? Вони заходять аж так далеко в їхньому бажанні ствердити, що Україна це те саме, що Московщина і навіть доводять, що підсоння України є те саме, що і Московщини...

Дійсно даремно дискутувати з подібними аргументами. Єдине, що можна порадити їм — це сказати: наповне росіяне і русофіли, удосконалюйте вашу пропаганду!

Ф.

К Н И Ж К И І Ж У Р Н А Л И

— Вячеслав Прокопович. «Сфрагистичні анекдоти». Видання Українського Історично-Філологічного Т-ва в Празі. Прага. 1938, ст. 28.

— Вісник. Книжка 7-8 за Липень-Серпень 1939 р. Львів.

— Табор. Воєнно-Науковий журнал, ч. 37, 1939 р. Варшава.

— За Україну. Орган Українського Фашистівського Здвигу. Червень 1939 ч. 6, Београд. Югославія.

— Самоосвітник, ч. 5 (39). Прудентополіс, Травень 1939, Бразилія.

— CILLAC, documentation anti-communiste, Juillet 1939, Bruxelles

— Armenia, Ed. HIM T. Roma Giugno 1939.

— Notiziario Orientale. Estratto dal N. 6 della Rivista «Conquiste», del Giugno 1939, Roma.

ДБАЙТЕ ПРО УКРАЇНСЬКУ БІБЛІОТЕКУ

Замість різдвяних і новорічних привітань і візитів, за прикладом минулих літ, складайте пожертви на Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі. Реєстр жертводавців буде вміщено в різдвяному числі «Тризуба».

Кожен українець повинен спричинитися до будови пам'ятника Симонові Петлюрі — Української Бібліотеки Його імені в Парижі. Під час жалібних академій в день річниці Його смерті та на панахидах за спокій Його душі влаштовуйте збірки на той Йому пам'ятник.

Г р у д е н ь — м і с я ц ь « Т р и з у б а »

Приєднуйте «Тризубові» нових передплатників. Подавайте адреси ваших знайомих, що могли б передплачувати «Тризуб» !!

Українська Бібліотека ім. С.Петлюри в Парижі має зібрати в світовій столиці і зберегти на будуччину духовні скарби нашого народу. На вашій еміграції, на кожному з нас лежить обов'язок підтримати й забезпечити її існування

ГРУДЕНЬ — МІСЯЦЬ УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ